

לכה את עבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תצז
ערש"ק פרשת אמור ה'תשע"ה

עתיו"ו ו"רגעיו" - שתי דרכים לחישוב זמנים

ניסי תורת רשב"י גבוהים מניסי התפילה

סדר הלכות המועדות ברמב"ם

כשבאים למירוץ הופכים לחזקים יותר

פְּתַח הַדָּבָר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת אמור, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תצז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החפידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב חיים דוד (ברי"ז) וילהלם, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום
חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

"עתי"ו"ו"רגעיו" – שתי דרכים לחישוב זמנים

"תוספת שבת" לא נזכר ברש"י בפרשתנו אלא בפרשת בראשית / בטעם השמטת תיבת "שעותיו" / שתי דרכים לדעת זמן כניסת השבת / הטעם שהזכיר רש"י את רשב"י בעל המימרא

(ני"פ לקוטי שיחות ח"ה שיחה ג' לפר' בראשית)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

ניסי תורת רשב"י גבוהים מניסי התפילה

ביאור החילוק בין הנסים שנפעלו מרשב"י ע"י אמירת תורה, להנסים שפעלו שאר התנאים ע"י תפלות ובקשות

(ני"פ מאמרי ד"ה פדה בשלום תשד"ט (התוועדות תשד"ט ח"ב עמ' 395) וד"ה הנה מה טוב ספר המאמרים פלוקט ח"ד)

יד. פנינים.....

דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות.....

סדר הלכות המועדות ברמב"ם

יקשה במ"ש הה"מ בביאור סדר ההלכות דס' זמנים ביד החזקה, שלכאור' שינה בזה הרמב"ם מן הש"ס אף שכבר ביאר בעצמו טעם סדר המסכתות בש"ס / יקדים להקשות מהו שהקדים הרמב"ם לס' זמנים הכתוב ד"נחלתי גו" / יבאר ב' גדרים בענין הזמן במצות שבזמן מסויים, דמצד ה"חפצא" הוא גדר עצמי במצוה שאז הוא חלות החיוב, ומצד ה"גברא" הוא רק כמו דין צדדי מתי מקיים בפועל חיוב תמידי שעליו / עפ"ז מבאר הקדמת הכתוב ד"ונחלתי גו" שבזה הוכיח דאף במצות שבזמן מצוינו גדר חיוב תמידי לענין הגברא / יוסיף דתוכן ענין המועדות שבזמן מסויים הוא תמידי – ע"פ מ"ש הרמב"ם בכ"מ.

(ני"פ לקוטי שיחות ח"ב שיחה א' לפרשתנו)

כד. תורת חיים.....

לנהוג כבוד זה בזה

כח. דרכי החסידות.....

כשבאים למירון הופכים לחוקים יותר

לקראת שבת

"זכותו יגן עלינו"

כט

על רשב"י יכולים הרי באמת לומר "זכותו יגן עלינו". ב"זכותו יגן עלינו" ישנם שני פירושים:

א. זכותו לשון זיכוך. זאת אומרת, שזיכוך האויר שפעל יגן עלינו.

ב. זכותו לשון זיכוי. היינו שמה שזיכה את הרבים – יגן עלינו.

(ספר השיחות תרצ"ט עמ' 331)

ל"ג בעומר ושבועות

ל"ג בעומר ושבועות שייכים זה לזה. ל"ג בעומר הוא גילוי פנימיות התורה, ושבועות הוא מתן תורה של גליא שבתורה.

(לקוטי דיבורים ח"ד ליקוט לג אות כא)

להודות להשי"ת על החסד חינם שעושה אתו

על הזמן הנוכחי כתוב "אם יגאלך טוב יגאל וגו' וגאלתיך אנכי" (רות ג, יג).

בחג השבועות, זמן מתן תורתנו, אז נאמר "אנכי ה' אלקיך", נרגש ה"אנכי" בכל אחד ואחת מישראל. בכל יהודי ישנו שם הוי' בנפש, בחג השבועות אחרי קריאת התורה אנכי ה' אלקיך, אחרי הכנה טובה, מיתוסף חוזק ותוקף בהוי' שבנשמה.

ההכנה לכך היא בל"ג בעומר.

זהו 'אם יגאלך טוב יגאל', כאשר יתבונן שכל אחד אף אם הוא מדוכא חלילה, מחוייב הוא להודות להשי"ת על החסד חינם שעושה אתו. כל הנשמה תהלל – על כל נשימה ונשימה (בראשית רבה פי"ד ט), ובפרט במצב שאנחנו ת"ל נמצאים בו, אכן רוצים יותר טוב, אבל תודה להשי"ת על כך, הרי כשהוא מתבונן בזה – יש בכך משום הכנה טובה לחג השבועות 'וגאלתיך אנכי', שיורגש האנכי שבנשמה.

(ספר השיחות תש"א שיחה ל"ג בעומר אות טז)

הרכבי החסידות

שיחות כ"ק ארמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבנ"מ זי"ע
ואגרות קדשו בענייני עבודת השי"ת

כשבאים למירון הופכים לחזקים יותר

אצל ארמו"ר האמצעי הי' ל"ג בעומר מן הימים טובים המצויינים. היו יוצאים לשדה, אם כי לא הי' נוטל ידיו אך היה לוגם 'משקה' - אף שהי' אסור עליו מטעמי בריאות. היו רואים אז הרבה מופתים. רוב המופתים היו בנוגע לילדים, במשך השנה כולה ייחלו וציפו לל"ג בעומר.

◇ ◇ ◇

רשב"י הוא רבי" שמח

כשזכיתי לבקר בארצינו הקדושה תובב"א ולהיות - כפי הביטוי היהודי-חסידי בארץ ישראל - אצל הרשב"י ואצל האידרא קדישא - שמעתי אומרים: מירון הוא אוהל שמח. כשבאים למירון הופכים לחזקים יותר.

שם שמעתי ביטוי כזה:

רשב"י הוא רבי" שמח, הוא לקח על עצמו כל מה שיהודים יחסירו - חס ושלום - בקיום התורה והמצוות.

כתוב (תהלים ז, טו) "שמחנו כימות עניתנו" - כבר טעמנו מספיק את טעם המרירות. אמרו כבר פעם, שישנה כבר רשימה ארוכה של "כימות עניתנו", שתהיה כבר ההתגלות. הולכים ומתקרבים יותר ויותר אל הגאולה, אלא שבדרך מתלכלכים בשטויות, לכן צריכים להתרחק וגם להחליף את הבגדים, אך הולכים ומתקרבים.

(לקוטי דיבורים ח"ג ליקוט ל אות ט)

מקרא אני דורש

"עתיז" ו"רגעיו" - שתי דרכים לחישוב זמנים

"תוספת שבת" לא נזכר ברש"י בפרשתנו אלא בפרשת בראשית / בטעם השמטת תיבת "שעותיו" / שתי דרכים לדעת זמן כניסת השבת / הטעם שהזכיר רש"י את רשב"י בעל המימרא

בפרשת המועדות למדים את דין "תוספת שבת" - שצריך להוסיף "מחול על הקודש" - מהפסוק דיום הכפורים (כג, לב): "שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב, מערב עד ערב תשבתו שבתכם". וכן איתא בתורת כהנים עה"פ (ועד"ז בכמה מקומות - ראה שו"ע אדה"ז סי' רסא ס"ד. וש"נ):

"ועניתם את נפשותיכם בתשעה - יכול יתחיל ויתענה בתשעה, תלמוד לומר: בערב. אי בערב, יכול משתחשך - תלמוד לומר: ועניתם את נפשותיכם בתשעה. הא כיצד? מתחיל ומתענה מבעוד יום, שכן מוסיפים מחול על הקודש. אין לי אלא מלפניו, מלאחריו מנין - תלמוד לומר: מערב ועד ערב. אין לי אלא יום הכפורים, שבת בראשית מנין - תלמוד לומר: תשבתו. ימים טובים מנין - תלמוד לומר: שבתכם. הא כל שביתה שאתה שוכת אתה מוסיף לה מחול על הקודש, בין מלפניה בין מלאחריה".

והנה, רש"י על אתר אינו מביא דין זה של "תוספת שבת". אמנם מצינו שמזכיר דין זה אגב בפרשת בראשית, בנוגע לשבת הראשונה שבבריאה. עה"פ (ב, ב) "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וגו'", מפרש רש"י: "רבי שמעון אומר: בשר ודם,

שאינו יודע עתיו ורגעיו, צריך להוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאילו כלה בו ביום".

והיינו, שאדם ש"אינו יודע עתיו ורגעיו", צריך להתחיל ולשבות עוד לפני שמתחילה השבת עצמה. אמנם הקב"ה שכן "יודע עתיו ורגעיו", לכן עשה מלאכתו עד לרגע האחרון של ששת ימי בראשית, בל"י "הוסיף מחול על הקודש". ורק כשהתחיל היום השביעי ממש, אז שבת ממלאכתו.

ב. והנה, ידוע עד כמה שהפליגו בגודל הדיוק שבדברי רש"י, ויש לדקדק בנדו"ד (ולהעיר שרבו הדקדוקים בכללות דברי רש"י אלו, וראה מה שנתבאר במדור זה לש"פ בראשית תשס"ט): רש"י כותב "בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו . . . אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו". ולכאורה, מה פשר כפל הלשון – גם "עתיו" וגם "רגעיו"?

ובאמת, מקור דברי רש"י הוא במדרש רבה על אתר (ב"ר פ"י, ט). ושם מצינו עוד לשון – "שעותיו": "בשר ודם שאינו יודע לא עתיו לא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שהוא יודע רגעיו ועתיו ושעותיו נכנס בו כחוט השערה".

ומובן מדוע רש"י משמיט "שעותיו" [ולהעיר, שלגירסת רש"י גם בבראשית רבה ליתא לתיבת "שעותיו"], כי כשבאים הלשונות "שעה" ו"רגע" בבת אחת, הרי ש"שעה" הוא זמן ארוך יותר מאשר "רגע". והרי ב"שעה" ארוכה גם בשר ודם אינו טועה ("בין יממא לליליא" – ראה פסחים יב, א-ב), ורק ב"רגע" קצר עלול האדם לטעות, ולכן עליו להוסיף זמן מועט מחול על הקודש.

אמנם לפי זה היה לרש"י לומר רק "רגעיו" – שהיא התיבה הנוגעת לענייננו – ומהו שהוסיף והביא גם לתיבת "עתיו"?

ג. והביאור בזה:

הדרך לדעת מתי מגיע זמן מסויים יכולה להיות בשני אופנים: (א) על ידי חשבון הימים והשעות שעברו עד לאותו הזמן המסוים. ובענייננו: אפשר לדעת את זמן כניסת השבת על ידי שסופרים חמשה ימים ועוד כך וכך שעות ורגעים מאז סיום השבת הקודמת – ואז מתחילה השבת הבאה. (ב) על ידי ש"מרגישים" את הזמן המיוחד גופא. והיינו, שהואיל ושבת הוא יום מקודש, הרי מי שיש לו "חוש" בקדושה יכול לדעת את זמן השבת (לא רק ע"י שיודע שעברו כך וכך שעות ורגעים של היום השישי, אלא) על ידי ש"מרגיש" את זמן השבת.

[וכמעשה שהיה עם הרה"ק רבי ישראל מרוזין, שידע על בוא השבת מבלי להסתכל בשעון. כפי שסיפר החסיד והגאון הנודע ר' אייזיק האמילער שפעם היה נוכח בחדרו של הרוזינער בערב שבת, וראה שברגע שהגיעה שבת, זרק הצדיק את המקטרת ופניו

ויהי לנו לדוגמא התנא הגדול¹⁶ רבי שמעון בן יוחאי, של"ג בעומר הוא יום שמחתו¹⁷, שאמר יכול אני לפטור את כל העולם כולו¹⁸ מן הדין (סוכה¹⁹ מה, ב), שרצה לתת כל הזכיות שלו לטובתם של כל אלו שאין להם זכות משלהם, של כל העולם כולו – כולל אלה שלא ראם מימיו ומקומם בקצה העולם; על אחת כמה וכמה בנוגע לקרובים, חברים וידידים.

ויהי רצון שכל אחד ואחת מכם, בתוככי כלל ישראל, יעשה בכל זה²⁰ במדה הכי גדולה ומתוך שמחה וטוב לבב²¹. ותלכו מחיל אל חיל בכל עניינכם,

עדי יקויים הכתוב בפרשת השבוע דל"ג בעומר: ואשבור מוטות עולכם ואולך אתכם קוממיות²² – בגאולה²³ האמיתית והשלימה²⁴ על ידי משיח צדקנו.

בברכה להצלחה בכל האמור ולבשורות טובות בכל האמור.

(אגרות חכ"ז אגרת טתתצג)

16 ראה ירושלמי סנהדרין (פ"א ה"ב): סמיכות כו' שאני ובוראך מכירין כחך. וראה לקו"ת אמור (כח, א).
17 במשנת חסידים מס' אייר פ"א מ"ו: ביום ל"ג בעומר . . . מצוה לשמוח שמחת רשב"י. והמ"ח לא העתיק רק דברי הארז"ל (דברי אדמו"ר הזקן – הובאו בפס"ד לאדמו"ר הצ"צ ליו"ד סקט"ז). וראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז (הובא בעט"ז לשו"ע או"ח סתצ"ג). ולהעיר שעפ"ז מפורש ג"כ ענין השמחה (ולא רק מניעת אבלות) וטעמה "שמחת רשב"י" (עיין זח"ג רפז, ב. רצא, סע"א). ומזה מענה להשקו"ט בזה בשו"ת חת"ס חיו"ד סרל"ג. שו"ת שם ארי' חאו"ח סי"ד ועוד. וראה ג"כ נ"כ שו"ע או"ח סתצ"ג. ומה שהקשו דהא אדרבא בהסתלקותן של צדיקים מתעניין, י"ל – ע"פ נגלה – דשאני ל"ג בעומר דרשב"י צוה לשמוח בו (עיין בפע"ח שם), ועפמ"שכ במהרי"ו (הובא בשו"ך יו"ד סשמ"ד סק"ט) הדין דשומעין לו. ואכמ"ל.
18 כפל – דמצינו הרבה פעמים רובו ככולו וקמ"ל כאן כולו ממש (ע"ד – ט"ז בשו"ע או"ח סתקפ"ב סק"ג).

19 וראה ג"כ ירוש' ברכות (פ"ט, ה"ב). זח"א רכה, רע"א.

20 ראה ה'ל' ת"ת לאדה"ז ספ"א: הנשים חייבות ללמוד כל כו'.

21 ראה זח"ג (קכת, א) חדי ר"ש ואמר כו' אנן בחביבותא תליא מילתא דכתיב ואהבת את ה' אלקיך וכתוב מאהבת ה' אתכם וכתוב אהבתי אתכם אמר ה'. ולהעיר ג"כ מסדר המעלות בתהלים (סט, בסופו): כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יודא וישבו שם וירשוה (רשיף לכאו"א מבני"י) וזרע עבדיו (לויים) ינחלוה ואוהבי שמו (כהנים – ונקט מעלתם דוקא בענין האהבה) ישכנו בה.

22 ר"ש אומר כו' (תו"כ עה"פ. וכ"ה בב"ר פ"ב, ו. במדב"ר פ"ג, יב. תנחומא עקב ז (ולכן נראית דעת האומרים שגם בתנחומא בראשית ו צ"ל כן). ובסנה' (ק, א) בשם ר' מאיר. ונתבאר באוה"ת – להצ"צ – [בחוקותי כרך ב] ע' תערב).

23 להעיר ממגילה (כט, א): רשב"י אומר כו' – ובהוספות בזה בירוש' תענית (פ"א, ה"א) – ומסיים: ושב ה"א את שבותך כו' הקב"ה שב עמהן.

24 שאין אחרי' גלות. וראה שמו"ר (ספ"ח) "נס עובר אבל לעת"ל כו"ו" ושם (פ"ט, ו) "לשעבר כו' אבל לעת"ל אני לבדי כו"ו" (נתבאר באוה"ת בא ע' רחן). וי"ל שזוהי ג"כ ההדגשה: כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה.

באמיתיות ובפנימיות שהחדירה כל תוך-תוכם, באופן שדוקא דרכם נראתה להם הנכונה באמת, ומי שלא הגיע למדריגה זו הרי, לפי דעתם, חסר הוא בשלימות.

והיות שהיו תלמידי ר' עקיבא שאמר¹³ "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה", לא הסתפקו בזה שכל אחד בעצמו הלך מחיל אל חיל בדרכו העולה בית א-ל, אלא השתדלו גם כן להשפיע על חבריהם שגם הם יעבדו את השם באופן זה דוקא, ואלה שלא קיבלו הדבר – לא יכלו לנהוג בהם כבוד ככל הדרוש מתלמידי רבי עקיבא.

ג' הוראות מהאמור לעיל

מהאמור מובן שסיפור הגמרא בנוגע ל"ג בעומר מלמדנו איך צריכה להיות הנהגת כל אחד ואחד מאתנו, וההוראה היא בשלשה ענינים:

(א) עבודת השם, לימוד התורה וקיום המצוות, מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחברו, צריכה להיות עבודה תמה¹⁴ ואמיתית ובחיות המחיי את כל האדם והנהגתו היום-יומית.

(ב) זה כולל כמובן ופשוט מצות ואהבת לרעך כמוך, שגם אותה צריך לקיים בחיות ובשלימות הכי גדולה.

(ג) ויחד עם האמור צריך וחייב אדם להביט בעין יפה על כל שומר תורה ומצוה ולנהוג בו כבוד גדול, אם אפילו דרכו היא לא דרכו הוא; כיון שעובד ה' הוא וההפרש הוא רק – שזה עובד מצד אהבת השם וזה מצד יראת השם, וכו'.

הוי דן את כל האדם לכף זכות

ועוד לימוד כלול בסיפור האמור, שאפילו כשפוגשים מישהו שעדיין לא הגיע לעבודת השם כדבעי, צריך לנהוג כבוד גם בו, בהתאם להוראת חכמינו ז"ל במשנתם¹⁵ "והוי דן את כל האדם לכף זכות", ובפרט שאפשר שסיבת החסרון לא תלוי בו, אלא שלא היתה לו אפשריות להתחנך על ברכי התורה והמצוה מצד סיבות בלתי תלויות בו לגמרי.

ואדרבה, הרחמנות עליו גדולה יותר, וצריך להשתדל ביותר לעזור לו לעלות ביהדות, בתורה ומצוות, והעזר צריך להיות באופן הכי טוב, באהבה וכבוד ובדרכי נועם.

עקיבא (ל"ת האריז"ל פ' ויחי), ומן שית מילי איעתר (נדרים נ, א) והי' דורש ווי"ן (יבמות סח, ב). וראה שם תוד"ה כמאן בסופו). (כוונות האריז"ל וכו'. – הובאו בילקוט ראובני פ' וישב. וש"נ.) ויעקב מדרתו אמת, ואתו ו – את אמת (זח"ג ב, א)

13) ספרא קדושים (יט, יח) הובא בפרש"י שם. וראה תניא פ' לב.

14) שאין צורך לעוד עבודה לאח"ז (יומא כד, א), ועיין תניא ספ"ג, ספט"ו.

15) אבות (פ"א, מ"ו).

השתנו בשינוי כה גדול. עד שאמר ר' אייזיק שלולי היה נוכח בחדר כל אותו הזמן, היה חושב שאלו שני אנשים שונים, אחד יצא ואחד נכנס (!).

ושני אופנים אלו הם שתי הלשונות של "עתיו" ו"רגעיו":

"עת" פירושו זמן מיוחד לענין מסויים. כלשון הכתוב (קהלת ג, ב ואילך) "עת ללדת . . . עת לשחוק", שהכוונה היא שזמן זה הוא מיוחד לאותו הענין. וידיעת ה"עת", היא היכולת להרגיש שה"עת" הגיעה. ההרגשה שיש במציאות קדושה מיוחדת – קדושת השבת. ואילו "רגעיו" מתייחס לקביעת השבת לפי הרגעים שעברו במשך ששת הימים שלפניה.

וזהו שאומר רש"י: "בשר ודם" נרש"י מדייק ואינו אומר "אדם", אלא "בשר ודם" – תואר שמדגיש את שפלות הגוף כו' אינו יודע להעריך את הזמן המדויק של כניסת השבת, כיון שהוא אינו מרגיש את קדושת השבת ("עתיו"). וגם את חשבון הרגעים שלפני שבת ("רגעיו"), אינו יודע להעריך במדויק. אולם הקב"ה, שיודע את הזמן המדויק של כניסת השבת – הן מצד השבת עצמה ("עת"), והן מצד חשבון הרגעים – "נכנס בו כחוט השערה".

ד. ויש להוסיף ולבאר את הטעם שרש"י מביא מאמר זה בשם אומר – רבי שמעון, שלא כדרכו להביא מאמרי חז"ל שלא בשם אומרם:

נתבאר כמה פעמים שכאשר רש"י מזכיר את שמו של בעל המאמר, הוא כדי לרמוז שאותו חכם אמר מאמר זה לשיטתו במק"א, ועי"ז תתיישב קושיא בדבריו. אמנם אין המדובר בקושיא שתתעורר לכל תלמיד צעיר ("בן חמש למקרא") – שאז היה רש"י מיישב קושיא זו באופן יותר ברור ומפורש – אלא זו קושיא שאמורה להתעורר רק ל"תלמיד ממולח" (היוצא מן הכלל), ולכן מסתפק רש"י ברמו זה.

ובענינו:

אף שרש"י לא הביא בפירושו לפרשתנו את הדין ד"תוספת שבת" (כנ"ל ס"א), הרי כאשר התלמיד מתבונן בהנהגת אביו ואמו כו' בערב שבת רואה הוא שהם מקפידים להפסיק בעשיית מלאכה עוד לפני "בין השמשות", כאשר עדיין ודאי יום.

ואמנם בפשטות הטעם לזה הוא משום ש"בשר ודם אינו יודע עתיו ורגעיו", הנה כדי שלא יטעה ויעשה מלאכה בשבת גופא, עליו להתחיל ולשבות ממלאכה עוד לפני שמתחילה השבת. אך כיון שמטעם כלשהו נעשה דין בתורה (בתורת ודאי) שצריך להוסיף מחול על הקודש, מתקשה התלמיד: איך הקב"ה בעצמו לא קיים דין זה אלא "נכנס בו כחוט השערה"?

כדי ליישב זה, מציין רש"י שרבי שמעון הוא בעל המאמר. על רבי שמעון ידוע שהוא "דריש טעמא דקרא" (ב"מ קטו, א), ולדעתו כאשר הלכה באה בסיבת טעם מסויים (אף

אם טעם זה אינו כתוב בתורה) – במקרה שבו הטעם נשתנה, יהיה שינוי בקיום ההלכה. ומעתה גם בנדו"ד, כיון שהקב"ה "יודע עתיו ורגעיו" ו"א שייך אצלו הטעם שעלול לטעות כו' – הרי גם הדין עצמו אינו קיים אצלו כביכול.

ה. ועדיין מקום לתמיהה: למה עשה ה' ככה – שתסתיים מלאכת הבריאה באופן ש"נכנס בו כחוט השערה"? ואף שאצלו אין מקום לחשש וכו', הרי מה איכפת אם כביכול יקיים גם הקב"ה את הדין של "תוספת שבת"?

ויש לפרש בדרך הדרוש, אשר בזה הראה הקב"ה הוראה לכל אחד ואחד, אודות גודל היוקר והחשיבות של כ"ג רגע קצין; כל זמן שיש אפשרות לפעול בעולם – צריך לעסוק בזה ככל יכולתו, עד הרגע האחרון!

ובזה מענה לטענת יושב אוהל, מי ש"תורתו אומנתו", אשר דורשים ממנו שילמד תורה בכל עת ובכל רגע ממש – ולכאורה, טוען הוא, הרי שכני הבעל-עסק יוצא ידי חובת "והגית בו יומם ולילה" בלימודו "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" ותו לא (ראה מנחות צט, ב. ה' תלמוד תורה לאדה"ז פ"ג ה"ד); ומה ה"רעש" אפוא אם אני אחסיר מלימודי – הנמשך שעות רבות בכל יום – כמה רגעים!?

אך האמת היא, ש"לא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה" (שבת עו, ב), וכל חלק במקום או בזמן יש לו מטרה מכוונת. וכאשר הקב"ה נתן לו רגע אחד שיכול ללמוד בו תורה, והוא אינו מנצל רגע זה לשם כך – הרי בזה הוא גורם שרגע זה, בריאתו של הקב"ה, יהיה לבטלה ח"ו.

וכשם שהוא בפרטיות אצל כל אחד, כן הוא גם בנוגע לכללות הדורות. דלכאורה יכול יהודי לחשוב: לאחר כל הדורות הקודמים, שהיו "עשירים" בצדיקים גדולים ונשמות נעלות, שפעלו גדולות ונצורות בעולם כולו וכמעט שסיימו את עבודת ישראל למטה – מה החשיבות אפוא בעבודה ופעולה "קטנה" הנעשית בדורנו זה דעקבתא דמשיחא?

ועל זה אומרים לו, שדוקא ב"פכים קטנים" אלו תלויה כביכול שלימות העבודה של כל הדורות הגדולים שקדמונו, ודוקא הפעולות ה"קטנות" הנעשות ונשלמות בדורנו הם שביאו את העבודה רבה של "ששת ימי המעשה" – ששת אלפי שנות קיום העולם – לתכליתה, להתעלות ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

ידוע סיפור הגמרא⁵ בנוגע ל"ג בעומר, אשר תלמידי רבי עקיבא מתו משום שלא נהגו כבוד זה לזה, וביום הל"ג בעומר פסקו מלמות.

ככל סיפורי התורה, שגם הם תורה ותכליתם הוראה⁶, יש בסיפור האמור על דבר תלמידי רבי עקיבא הוראה לכל אחד ואחת מבני ישראל, ובפרט התלמידים והתלמידות – שליט"א, ובהקדמה:

כיון שהגמרא מעידה שהם "תלמידי רבי עקיבא", הרי מובן שהיו ראויים לתואר זה, היינו שלמדו באופן שהורה להם התנא הגדול והחכם הדגול⁷, בהתמדה ושקידה וקיימו מצוותי במסירת-נפש⁸.

מזה מובן שמה שלא נהגו כבוד זה לזה, לא הי' זה מחמת דברים של מה בכך, ח"ו, אלא הי' להם יסוד וטעם בזה בהתאם לערך "תלמידי רבי עקיבא".

כל אחד רצה להשפיע על חבריו שיהי' בתכלית השלימות

והביאור בזה הוא על פי מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה שאין דיעותיהם של בני אדם שוות⁹, שמזה מובן שגם בעבודת השם יתברך¹⁰, בלימוד התורה וקיום המצוות, אינם שווים:

אצל האחד כל זה בא בעיקר מתוך אהבת השם, אצל השני הוא בעיקר מתוך יראת השם, ואצל השלישי הוא בעיקר מתוך קבלת עול¹¹, וכו'. – אף שכמובן ופשוט בנוגע למעשה אין חילוק ביניהם וקיימו התומ"צ במילואם ובשלימותם.

– ובהיותם תלמידי רבי עקיבא, הרי בודאי שהיו אנשי אמת¹², שעבודתם היתה

פ"א ה"ב).

5) יבמות (סב, ב) וראה ג"כ ב"ר פס"א, ג. קה"ר פי"א. אוצה"ג ליבמות שם. ובהמאירי שם: קבלה ביד הגאונים ז"ל כו'.

6) ראה זח"ג (קנב, א): ר"ש אמר כו'.

7) ראה סנהדרין (פו, א) וכולהו אליבי דרע"ק, ספרי ברכה (לד, ל), מנחות (כט, ב).

8) ראה כתובות (סב, סע"ב. אדר"נ פ"ו, ב. ועוד). ברכות (סא, ב) כל ימי כו'. ד"ה וירח, ספר המאמרים ש"ת (וע"פ המבואר שם ענין מס"נ זו שהיא ע"פ השכל כו' מובן שלמדה לתלמידיו).

9) ובתנחומא (פנחס י'): כאו"א יש לו דעת בפ"ע. וראה סנהדרין לח, א.

10) ראה לקו"ת ר"פ בהעלתך. ובקה"ר (שם) "שהייתה עיניהם צרה בתורה זה לזה". וראה ג"כ חדא"ג מהרש"א ליבמות (שם): ולא חש כ"א מהם על כבוד התורה של חברו דאין כבוד אלא תורה (הובא ונתבאר באוה"ת – להצ"צ – ויקרא ע' קפז).

11) ראה אגה"ק סי' זך וביאורו. הרח"ו (אוה"ח לזח"א רכו, ב).

12) להעיר אשר רע"ק גלגול (ואותיות) יעקב (ראה שער הגלגולים הקדמה לו) ואביר יעקב אותיות רבי

בנינים

עיונים וביאורים קצרים

ימות החול – תקופת חולין

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון.

"מה ענין שבת אצל מועדות ללמוד שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חילל את השבתות. והמקיים את המועדות מעלין עליו כאילו קיים את השבת".
(כא, ג. רש"י)

וצריך להבין: הרי בדרך הפשט, אין קושי כ"כ בהבאת ה"שבת" בפרשת המועדות, כיון שגם השבת "יום מועד" היא, וא"כ צ"ב בשאלתו של רש"י (ועיין רמב"ן ובה"ש עה"פ).

ויש לפרש, שתמיהתו של רש"י לא הייתה על עצם הזכרת השבת בפרשייה זו, כ"א גבי ההקדמה "ששת ימים תעשה מלאכה". והוקשה לי, דהנתיח בציווי הראשון גבי שבת (יתרו כ, ה ואילך), מובן הצורך בהדגשה ששמירת השבת לא תפגע בפרנסה, כיון ש"ששת ימים וכו'"; אבל בפרשתנו, הייתה התורה צריכה להתחיל "ביום השביעי שבת שבתון", ולמה הקדימה גם כאן הקדמה זו.

והביאור בזה: רש"י למד ש"ששת ימים" אינו סכום של ששה ימים נפרדים, כ"א תקופה אחת של ששה ימים (ועיין רש"י פרשתנו כא, ה. ועוד). והיינו, שהקב"ה נתן תקופה של "ששת ימים", ימות החול, לעשיית מלאכה. וכל יום שאינו בתקופה זו אסור בעשיית מלאכה. ובזה יובן הא דהתורה מקדימה "ששת ימים תעשה מלאכה", שבזה מגדירה התורה ב' סוגי זמנים ותקופות: תקופת ימות החול – המתורת בעשיית מלאכה. והסוג הב', הוא כל הימים שאינם ימות החול – האסורים בעשיית מלאכה. וזה יובן היטב בביאורו של רש"י המשווה חילול ושמירת המועדות לחילול ושמירת השבת, שנובעים מאותו יסוד – ששניהם אינם בתקופת "ששת ימים".

(עי' לקוטי שיהות ח"ז ע' 241)

ספירת העומר: מצווה אחת או בכל יום מצווה חדשה?

וספרתם לכם . . שבע שבתות תמימות תהיינה.
(כג, טו)

מהנאמר "תמימות תהיינה" לומדים חלק מהראשונים, כי מי ששכח יום אחד מהספירה, שוב לא יוכל להמשיך ולספור. ולהלכה נפסק בשו"ע (או"ח סי' תפ"ט) לספור בלא ברכה.

ומבארים האחרונים (ראה מנחת חינוך מצוה שו), דשיטה זו ס"ל דכל ימי הספירה "הם מצווה אחת . . ובאם לא מנה יום אחד הפסיד המנין".

אך לכאור' א"א לומר כן: א) באם היא מצווה אחת, היאך תקנו לברך בכל יום ויום ברכה בפ"ע? ב) אם היא מצווה אחת, נמצא שאדם ששכח באמצע ימי הספירה לספור, שוב כל ברכותיו עד עתה ה"ה 'ברכה לבטלה', ומחשש זה היה לחכמים לתקן הברכה לסוף כל הימים?!

וע"כ צריך לומר, דודאי אף לשיטה זו כל יום הוא מצווה בפ"ע וע"כ קובע ברכה לעצמו, ומובן שבאם חיסר יום אחד באמצע לא הוו הברכות בימים שלפניו לבטלה.

אלא, דזה שלא יוכל להמשיך ולספור בברכה, הוא משום דהנך ראשונים ס"ל דבאם חיסר איזה יום, הרי בפנינו לא יוכל ביום שלמחרת לקיים המצווה (הנוספת) של אותו היום, כיון שתלויה היא ובאה בהמשך למצוות היום שקדם לה. והטעם לזה הוא, דלא תיתכן ספירה של "יום שלישי" (לדוגמא) כשהיום שני נחסר מהספירה, כי בלעדי ספירת ה"שני" אינו אוהז ב"שלישי". ודו"ק.

(עי' לקוטי שיהות ח"א 270. רש"י)

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

לנהוג כבוד זה בזה

מכתב קודש ובו כמה הוראות בעבודת השי"ת שצריכים ללמוד מיום שמחתנו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, ומתלמידי רבי עקיבא

◇ ◇ ◇

תלמידי ר"ע היו ראויים לתואר זה, זהו טעם להנהגתם

בנועם קבלתי הידיעה על דבר הפעולות הנערכות בקשר עם יום הסגולה! ל"ג בעומר² הבא עלינו לטובה. ויהי רצון שתהיינה בהצלחה רבה.

והצלחה בזה, פירושה אשר פעולות אלו תכניסנה חיות וכוחות³ נוספים בהליכה מחיל אל חיל בלימוד תורתנו, תורת חיים, שהיא הוראה בחיים – חיי היום-יום – בדרך חיים ראויים לשמם; לימוד המביא לידי מעשה, קיום המצות⁴ בהידור, עליהן נאמר וחי בהם.

(1) להעיר ממלאכי (ג, יז): ליום אשר אני עושה סגולה וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו. ובשמור"ר (פ"ח, ז).

(2) ענינו וטעמיו מפורשים בפוסקים ע"ד הנגלה (טושו"ע או"ח סתצ"ג ובשו"ע אדמו"ר הזקן שם), וכן ע"ד הסוד (פע"ח שכ"ב, פ"ז. ועוד). ע"ד החסידות (דרושי ל"ג בעומר). ועוד.

(3) להעיר אשר לדעת מדרש ל"ג בעומר ח"י אייר הוא יום בו התחיל המן (שו"ת חת"ס חו"ד סרל"ג. אבל מסיים שם דהוא דלא כה"ש פ"ע. וראה קידושין לח, א. תוספתא סוטה פ"א, ב. ועוד).

(4) להעיר אשר רשב"י וחבריו תורתן אומנתן (שבת יא, א) וביחד עם זה למעשה מפסיקין (ירוש' ברכות

גינה של תורה

לקראת שבת

כג

המצות התלויות בזמנים ידועים, וביחד עם זה קוראו ספר זמנים, להשמיענו דעיקר החידוש בספר זמנים הוא לא (רק) זה שב"ד מקדשים חדשים ומעברים שנים, שנתקדש יום ר"ח וימי היו"ט²⁷, שימים אלו נבדלו משאר ימי השנה בקדושתם, כ"א הפעולה הנעשית בגוף החפצא דזמן (שאינו מועד), והוא ע"י קיום המצוות של הגברא²⁸.

וי"ל שזהו הפירוש (הפנימי) בהכתוב שמביא הרמב"ם "נחלתי עדותיך לעולם", שע"י קיום המצוות ד"עדותיך" באופן ד"נחלתי" הרי הוא פועל "לעולם", והיינו שמחדש ומוסיף בעצם גדר הזמן, כי זמן עצמו גדרו שינויים והתחלקות²⁹, והאדם בקיום המצוות התלויות בזמנים אלו, אחשבי' להזמן³⁰, שפועל בו קיום ותמידיות³¹.

(29) ראה לקו"ש שם ע' 62. וש"נ.

(30) להעיר ממשנ"ת (לקו"ש ח"ח ע' 54. וש"נ. לקו"ש חל"ח חגה"ש ס"ג ואילך (וס' השיחות תנש"א ח"א ע' 452 ואילך)) במצות ספה"ע, דמנין של זמן מצד עצמו אינו מציאות, ורק כשהוא ע"פ ציווי התורה נעשה ל"מציאות", וע"ד מצותי' אחשבי' (ראה בכורות י, א. פרש"י ביצה כז, ב ד"ה חלה. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אסורו חשובו).

(31) להעיר מתניא פכ"ה "ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד". וראה שם לעיל (לא, ב) ר"שליט ומושל עליו".

(27) ראה רמב"ם הל' קדוש החודש ספ"ה. שם ה"ז. סהמ"צ מ"ע קנג.

(28) וזה שקיום המצוות של הגברא פועל בעצם (וכללות) חפצא דזמן (ואפילו יותר מקידוש החודש כו' של ב"ד - ראה בארוכה לקו"ש שם) - י"ל שהוא מטעם הנ"ל (בפנים ס"ג ואילך) גופא, שחיובי גברא שבמצוות הם באופן תמידי, לא רק בעת קיום המצות בפועל בזמנם (ועד שפועל ומשפיע בפעולת הגברא באופן תמידי, בין שבת לשבת, יו"ט ליו"ט וכיו"ב - כנ"ל ס"ה), ולכן ה"ז פועל גם בעצם החפצא דזמן, כפנים.

ניסי תורת רשב"י גבוהים מניסי התפילה

ביאור החילוק בין הנסים שנפעלו מרשב"י ע"י אמירת תורה, להנסים שפעלו שאר התנאים ע"י תפלות ובקשות

◇ ◇ ◇

איתא בזוהר הקדוש (ח"ג נט, ב) "תניא אמר רבי יוסי, זמנא חדא הוה צריכא עלמא למטרא, אתו לקמיה דרבי שמעון . . פתח ואמר (תהלים קלג, א) שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד וכו' [ועי"ז אתי מיטרא]".

והנה נודע מעשה דחוני המעגל (מתני' תענית פ"ג מ"ד) "שאמרו לו לחוני המעגל, התפלל שיירדו גשמים . . עג עוגה והתפלל בתוכה". ומצינו חילוק עיקרי בין המשכת הגשמים ע"י רשב"י להמשכת הגשמים דחוני המעגל: דאצל חוני המעגל, הנה בתחילה "התחילו הגשמים מנטפים, אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות. ירדו בזעף, אמר לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון, ברכה ונדבה", ורק אז "ירדו כתקנן", ואילו רשב"י פעל ירידת הגשמים כתיקנן מיד בלי שום יגיעה.

וצריך להבין מפני מה הוצרך חוני המעגל להתייגע ולבקש כמה פעמים, ואילו רשב"י פעל ירידת הגשמים בניחותא ומבלי להתייגע.

והביאור בזה, דהנה בעבודת האדם לקונו ישנם ב' אופני עבודה כלליים:

אופן אחד הוא, שבכדי לתקן ולברר את הנפש הבהמית, צריך האדם להלחם עמה על ידי שמתלבש בה ומתעסק עמה. וכמו בשני אנשים שמתאבקים זה עם זה, שהם

הא-ל שצ"ל אצל האדם תמיד [שהרי צריך לאהוב את ה' תמיד (ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ג), ולקיים מצוותיו - ד"אני נבראתי לשמש את קוני"25], נמשכת מהשמחה שמבאר שם הרמב"ם לפנ"ז (פ"ח הי"ב) - "השמחה יתירה" שבחג הסוכות.

ומשמיענו הרמב"ם, שזהו לא רק דין בשמחה של מצוה, שהיא באה ונמשכת מה"שמחה יתירה" שבחג הסוכות, אלא (גם) לאידך, שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוה הוא דין בהל' סוכה ולולב, היינו פרט מתוכן הל' אלו, כלומר: שלימות גדר השמחה דיו"ט, ובמיוחד שמחה יתירה דחג הסוכות, הרי היא כשהחג פועל ומשפיע באדם שמחה יתירה של מצוה תמיד כל הימים.

7

יבאר הטעם ששינה הרמב"ם מלשון "סדר מועד" כפי שהוא במשנה, ל"ספר זמנים" כפי שהוא בספרו

ובעומק יותר יש לומר, שהגדר ד"לעולם" במצוות אלו הוא לא רק בקיום הגברא, שקיומן בזמן זה משפיע על מעשה האדם במשך כל השנה, אלא גם בנוגע לעצם החפצא ד"זמן".

שבזה מתורץ מדוע קרא הרמב"ם ספר זה בשם "ספר זמנים" ולא "ספר מועד(ים)", דלכאורה מה טעם שינה

מהשם מכמו שהוא במשנה, סדר מועד, ובפרט ד"מועד" מורה על זמן מיוחד - משא"כ "זמן" (זמנים) הוא דבר הקיים וישנו בעצם בהבריאה.

ויש לומר הביאור בזה:

במצוות שקיומן תלוי בזמן - י"ל בב' אופנים (ע"ד הנ"ל): (א) שהזמן קיים ומובדל בפ"ע בתור יום מיוחד, שבת ויו"ט (ע"י קידוש ב"ד וכיו"ב) וזמן זה גורם להאדם הנמצא בזמן זה שיקיים המצוות (שבו, ב) שהעיקר הוא חיוב המצוות של האדם, אלא שקיומן בפועל מותנה בזמן זה, ולאופן זה לכאורה אין להאדם והזמן קשר ישיר.

וזהו שמשמיענו הרמב"ם בזה שסידר ההל' לא לפי סדר זמנים הקבוע בסדר השנה (כבתושב"כ), וכתב בעיקר צד החיוב גברא שבזה, ולאידך קורא את הספר בשם "ספר זמנים" (גם לא "ספר מועד") - להדגיש, דאע"פ שבעיקרם הם חיובים על הגברא, מ"מ גדלה מעלת קיום המצוות של הגברא, שפועל בזמן, ועוד יותר - שפועל בעצם החפצא של הזמן, והיינו שלא זו בלבד שמקיים מצוות בזמן שכבר מובדל משאר הזמנים - ימי מועד, אלא שפועל בעצם החפצא דהזמן²⁶, גם בהזמן שאינו קדוש בקדושת שבת ויו"ט.

ומודגש ביותר בזה שלא הקדים הרמב"ם הל' קדוש החודש לפני כל

26 ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 63 ואילך - בביאור הטעם שקדוש החודש הוי מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל. ע"ש בארוכה.

25 משנה וברייתא סוף קידושין. וראה רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ג.

אחוזים ודבוקים זה בזה וכל אחד מתאמץ להכניע את זולתו, כן הוא גם בעבודת ה', שנפש האלקית מתאבקת עם הנפש הבהמית על מנת לנצחה, ונפש הבהמית אף היא מתגברת כנגדה, ורק מצד הכחות שנותן הקב"ה לנפש האלקית הרי היא מתגברת על נפש הבהמית (כמשנ"ת באורך מזה בס' שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי מט, א). ועבודה זו היא בעיקר בשעת התפלה, וכדאי' בזה"ק (הובא בלקו"ת ר"פ תצא ובכ"מ. וראה זהר ח"א רמ, ב. ח"ג רמג, א) "שעת צלותא שעת קרבא".

אמנם, ישנו אופן נוסף בו הבירור והתיקון הוא בדרך מנוחה ושלווה, וזה נעשה ע"י לימוד התורה. דבשעה שאדם לומד תורה, הנה כאשר נפסק הדין שדבר זה הוא כשר טהור ומותר, הרי זה פועל בדרך ממילא שהדבר הנדון יעלה לקדושה. וכן לאידך, כשנפסק עליו לאיסור, הרי הפסק דתורה פועל שדבר זה נדחה מתחום הקדושה. א"כ הרי בבירור ותיקון זה שע"י לימוד התורה, אין הוא צריך להלחם עם הרע, אלא ע"י לימודו מתברר העולם ונתקן בדרך-ממילא.

ומעתה יובן החילוק בין אופן ירידת הגשמים ע"י אמירת הדרוש דרשב"י, שמיד ירדו כתיקונם, לירידת הגשמים ע"י תפילת חוני המעגל, שירדו רק לאחר כמה תפילות ובקשות:

כיון שירידת הגשמים אצל רשב"י, היתה ע"י אמירת דרוש בתורה, שהפעולה שנעשית בעולם ע"י התורה היא בדרך מנוחה - בלי מלחמה והתעסקות, הרי המשיך ירידת הגשמים מיד כתיקנם;

משא"כ חוני המעגל שהמשיך הגשמים על ידי תפלה, שפעולת התפלה היא בדרך מלחמה והתעסקות עם הרע, הרי גם לאחר שירדו הגשמים ה' צריך עדיין להתאים את השפע לעולם. ולכן הוצרך להתפלל על כך כמה פעמים, עד שהיתה ההמשכה כראוי בעולם.

והנה, מכאן נמצא חילוק יסודי בין הורדת גשמים ע"י רשב"י לבין הורדת גשמים ע"י שארי תנאים, דהנה נוסף על תפילת חוני המעגל על ירידת הגשמים דלעיל, מצינו כן גם בתנאים אחרים שהוצרכו להתפלל כדי להוריד גשמים, וכגון מה דאי' בתענית (כה, ב) שר' עקיבא (שהיה רבו של רשב"י) ירד לפני התיבה והתפלל על הגשמים; ואילו רשב"י המשיך ירידת הגשמים ע"י אמירת דרוש בתורה.

והא גופא טעמא בעי, מהו אליבא דאמת הטעם שרשב"י המשיך הגשמים ע"י דברי תורה, ואילו גבי שאר התנאים מצינו שהמשיכו הגשמים ע"י תפילתם?

ויש לבאר זה בהקדים המבואר בדא"ח דבשפע היורד מלמעלה ישנם ב' אופנים: כפי שנמשך ע"י תפלה, וכפי שנמשך ע"י ברכה.

והחילוק ביניהם, דההמשכה שע"י תפלה היא באופן שהמתפלל הוא למטה ומבקש שישפיעו לו מלמעלה (מלמטה למעלה); משא"כ ההמשכה שע"י ברכה היא באופן שהמברך [שיש לו כח לברך, וע"ד אברהם אבינו שאמר לו הקב"ה הברכות נתונות לך (במדב"ר פ"א, ב)] הוא למעלה מהשורש שממנו נמשכת הברכה, וממשיך אותה מלמעלה למטה. ובזה ישנה מעלה בהמשכה שע"י ברכה, דברכת הצדיק היא בדרך ציווי, דלהיותו למעלה ממקור ההמשכה יש בכוחו לצוות ע"ז, ובאופן שבודאי תתקיים הברכה (משא"כ בתפלה, שאפשר שתומשך ההשפעה ואפשר שלא).

אמנם, ישנה גם מעלה בהמשכה ע"י תפלה לגבי ההמשכה שע"י ברכה: דהברכה ממשיכה רק מה שישנו כבר בהמקור האלקי, אך בההמשכה שע"י תפלה, הנה גם כשלמעלה אין ההשפעה ח"ו במקור, ועד שנגזר עליו שיהיה חולה ח"ו וכיו"ב, הרי ע"י תפלה יכול לשנות הגזירה. וכהלשון הגזירה בתפלה "יהי רצון", היינו דע"י התפלה פועלים שיתעורר רצון חדש בשמיא, ויומשך שפע חדש שלא הי' קודם לכן בהמקור האלקי.

[והטעם לזה שדוקא ע"י התפלה – שהיא מלמטה למעלה – ניתן לפעול המשכה חדשה, הוא כמש"נ "למעשה ידיך תכסוף" (איוב יד, טו), דחביב אצל קוב"ה מעשה הנבראים, ולכן יש מעלה דוקא בעבודה שמצד המטה].

והנה, בתורה ישנם ב' המעלות – הן המעלה דברכה (שההשפעה תומשך בוודאי), והן המעלה דתפלה – דבכח התורה ניתן לפעול שינוי בעולם, כפי שנעשה ע"י תפלה, וכדאיתא בירושלמי (נדרים פ"ו ה"ח) גבי בת שלש שנים ויום א', שאם עיברו ב"ד את החרוד בתול' חוזרין, דמזה משמע דבכח התורה לפעול שינוי בעולם. ולאידך, שינוי זה שנעשה ע"י התורה הוא באופן וודאי כבברכה.

[ואכן מצינו בכמה תנאים שפעלו שינוי בעולם ע"י עסק התורה שלהם בדרך ממילא, וכמו ברבי פינחס בן יאיר שבדרכו לקיים מצות פדיון שבויים פגע בנהר גינאי ונמנע ממנו לחצות אותו, וציוה עליו "גינאי נהרא חלוק לי מימיך" (חולין ז, א), ובכח עסק התורה שלו פעל הציווי חלוקת הנהר].

והנה עם היות שבעסק התורה כלולים ב' המעלות של תפלה וברכה כנ"ל, אך בכ"ז יש מעלה בתפלה לגבי תורה: השינוי הנעשה בעולם ע"י התורה הוא רק כאשר מצד חכמת התורה צריך להיות שינוי, ואילו בההמשכה הנעשית ע"י תפלה, הנה גם כשמצד חכמת התורה אין צריך לרדת גשם, מ"מ ע"י התפלה יכול להתעורר רצון חדש וירד גשם, אע"פ שמצד התורה כבר נקבע שאי"ז הזמן דירידת גשמים. ועפ"ז מובן מה שהתנאים פעלו ירידת הגשמים ע"י התפלה, דרק בכח התפלה לפעול שגם כשמצד התורה העולם לא ראוי לגשם, ירד גשם.

אך אעפ"כ המשיך רשב"י ירידת הגשמים ע"י אמירת דרוש בתורה, והוא משום

ה

יוסיף לתוכן ענין המועדות שבזמן מסויים הוא תמיד – ע"פ מ"ש הרמב"ם בכ"מ

ויש להוסיף בתוכן ענין כוונת ההל' דהמצוות דספר זמנים, ע"פ דיוק הלשון "עדותיך", שכידוע שבת ויו"ט הן מצוות שבגדר "עדות", ובלשון הרמב"ם (בסוף הל' שבת) "והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם"¹⁹ (ועד"ז הוא בימים טובים "שכולם שבתות ה' הן" (הל' שבת פכ"ט הי"ח)).

ויש לבאר דיוק לשון הרמב"ם "והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם" – שזה שהאות דשבת היא לעולם אין זה ענין צדדי, אלא שזה מוכרח מצד עצם הדבר ששבת היא "אות" ו"עדות", כי "עדות" אמיתית הרי קביעת המציאות שעל ידה היא לעולם (שע"י העדות נקבע לעולם שכן היתה המציאות), וכן הוא ב"עדות" ד"שבת", שהאות בין ישראל להקב"ה שע"י השבת קיימת לא רק ביום השבת, אלא היא אות "לעולם", הקיימת באופן תמידי.

ונמצא, שהגדר ד"עולם" – תמידיות – שבמצוות אלו דספר זמנים, הוא לא רק מחמת חיוב הגברא, שהחיוב עליו הוא תמידי, כ"א גם מפני שתוכנם של מצוות אלו ישנו "לעולם", ובפשטות – שפעולת המצוות בזמנים אלה פועלת גם על כל הזמן שבינתיים, שבת – בכל ששת

19) כנאמר (תשא לא, יז) "ביני ובין בניי אות היא לעולם גו".

ימי השבוע²⁰, יו"ט – על הזמן בין יו"ט ליו"ט²¹, שביתת עשור – על כל השנה כולה עד שביתת העשור הבאה.

ועד"ז הוא בפעולת קיום המצוות שבזמנים ידועים: מצוות סיפור יצי"מ ושאר המצוות והפעולות שבהל' חמץ ומצה, ענינם ותוכנם הוא שיזכרו את יצי"מ במשך כל השנה כולה, וכמו שהוא כפשוטו, שזכירת יצי"מ בכל יום, באה ונמשכת מזכירת יצי"מ בדיבור ובמעשה שבליל פסח²². וכן במצוות שופר וסוכה ולולב, שמעשים אלה משפיעים ופועלים על כל השנה כולה.

ומודגש ביותר בדברי הרמב"ם בסוף הל' לולב, שמסיים ע"ד השמחה "שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן" שהיא "עבודה גדולה". . . וכל המונע עצמו משמחה זו כו". דלכאורה: הרי "יותר ממה שהי' רבינו (הרמב"ם) חכם בדיני התורה כו' עוד איזן וחקר ותיקן בהפלגת סדורו בספריו"²³, וכל הלכה שכתב בספרו כתבה במקומה הראוי לה²⁴. והרי חובת השמחה בעשיית המצוות ובאהבת האל אינה שייכת להל' סוכה ולולב ומדוע הכניסה הרמב"ם כאן? אלא שהכח לשמחה של מצוה ואהבת

20) דישנה זכירת שבת בכל ששת ימי השבוע (רמב"ן יתרו כ, ח), שנמשכת מזכירת קדושת שבת – ראה לקו"ש חל"א ע' 103 ואילך.

21) ראה לקו"ת ברכה צח, ב.

22) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 147 ובהנסמן שם.

23) ל' הה"מ בהקדמתו שם כאשר מתחיל לבאר ע"ד הסדר שבהל' שבת.

24) עיין בארוכה בהקדמת הה"מ הנ"ל.

צריך האדם לקיים מצות ואזהרות אלו (בפועל)¹⁶.

ולפיכך באו דיני המועדים לא לפי סדר הזמנים כ"א לפי סדרם בתוכן, בקיומו של הגברא, כפירוש הה"מ:

התחלתן היא בהאזהרות והאיסורים, ה' שבת והל' שביתת עשור ד"כל מלאכה שחייבין על זדונה בשבת סקילה חייבין על זדונה בעשור כרת כו" (הל' שביתת עשור פ"א ה"ב)¹⁷, והל' שביתת יו"ט ד"שביתת כולן (ד"ששת ימים": א' וז' של פסח א' וח' של סוכות, יום חג השבועות יום דר"ה) שוה שהן אסורין בכל מלאכת עבודה חוץ ממלאכה שהיא לצורך אכילה כו" (הל' שביתת יו"ט פ"א ה"א). ולאח"ז מבאר את חיובי וקיומי המצוות שבמועדים.

ד

עפ"ז מבאר הקדמת הכתוב ד"נחלתי גו" שבוזה הוכיח דאף במצות שבזמן מצינו גדר חיוב תמידי לענין הגברא

וזהו מה שהקדים הרמב"ם בריש ספר זמנים את הכתוב "נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה", כי בפסוק זה מוגדר ומודגש יסוד זה שבחובות זמניות:

¹⁶ להעיר משו"ע אדה"ז מהד"ת ס"א ס"ח "כי עת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבק"ש ותפלה וקדושת שבת ויו"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום זמנו הראוי לו". וראה רד"ה תקעו תרס"א. ועוד.

¹⁷ ראה לעיל בפנים ס"א מהמגיד משנה.

שבפנימיות התורה – רזין דאורייתא נמשכת גם הדרגא שלמעלה מהתורה (מה שנמשך בד"כ ע"י תפלה), ולכן פעל רשב"י – להיותו "מארי רזין דאורייתא" – ירידת הגשמים ע"י אמירת דרוש בתורה.

כאשר מדובר אודות מצוות שחיובן תמידי ותדיר, אין צורך לראיות מפסוקים שיש בהן ענין התמידיות;

אבל כאשר המדובר בספר זמנים – מצוות שהן בזמנים קבועים וידועים כגון שבת ומועדות, ולא מצוות שחיובן תמידי – מדגיש הרמב"ם, שלא תימא שכל כולן של חיובים אלה אינו אלא תוצאה מהזמנים, אלא גם הן חיובים תמידיים, "נחלתי עדותיך לעולם", וכנ"ל, שלפי הרמב"ם גדרם של המצוות דזמנים אלו, הוא חיוב תמידי על הגברא, שהאזהרה דשביתת שבת ויו"ט עד"מ "משעבדת" את הגברא "לעולם"¹⁸, באופן שאצל הגברא ישנו השעבוד של ענין השביתה באופן תמידי.

וזהו גם הדיוק "נחלתי עדותיך לעור" לם", ש"כמו נחלה הם לי . . שאני מוחזק בהם כאדם המוחזק בנחלתו לעולם שלא אצא מהם שעה אחת שלא אחזיק בהם" (רד"ק לתהלים שם).

וזהו גם מה שממשיך "כי ששון לבי המה": אם חיובי המועדות היו רק תוצאה מהזמן, הרי זה ענין שאינו תמידי, אבל להיות שהם "ששון לבי" של הגברא, שהאדם מרגיש שמחה בלבו על זה שנצטווה בהם, הרי ענין זה הוא לא רק בעת קיומן בפועל אלא "נחלתי עדותיך לעולם", כנ"ל.

¹⁸ והיינו לא רק כפשוטו שמקיים מצוות אלו לעולם – השבתות ויו"ט, דמאי קמ"ל.

הדרך האמיתית בחינוך תשב"ר

אמור אל הכהנים גו' ואמרת אליהם
אמור ואמרת להוהיר גדולים על הקטנים
(כא, א. רש"י)

יש לפרש בדרך הרמז, להא דנקט רש"י הלשון
אזהרה דוקא, שאזהרה היא גם מלשון זוהר ואור
(עיין בספר המאמרים תש"ח לאדמו"ר מוהרי"צ ני"ע
ע' 240). ובזה מרמז שאופן ההשפעה והלימוד
שלמלמדים הגדולים את הקטנים צריך להיות בדרך
של קירוב והארת פנים.

וענין זה מרומז גם בכך שלשון הכתוב היא
- "אמור אל הכהנים... ואמרת אליהם", וכידוע
שאמירה היא לשון רכה (מכילתא ופרש"י יתרו יט,
ג. ועוד), בניגוד לדיבור שהוא לשון קשה (מכות יא,
א וברש"י שם).

עוד יש להוסיף בזה, שמרמז שהלימוד
וההשפעה על הקטנים מוסיפים אור וזהר גם אצל
הגדולים, דיש ללמוד הלשון "להזהיר גדולים על
הקטנים", שהוא הזהרת הגדולים על ידי הקטנים,
וכדברי חז"ל (תמורה טז, א): "בשעה שתלמיד
הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה, אם מלמדו
מאיר עיני שניהם ה'".

(עי' לקוטי שיחות ח"ו ע' 151. חכ"ו ע' 165)

שער החמישים - תחילת עבודה חדשה

תספרו חמישים יום
(כג, טז)

אודות הקושיא הידועה (עיין תוס' ד"ה כתבו,
מנחות סה, ב) מדוע נאמר "תספרו חמישים יום",
בעוד הספירה לפועל היא רק ארבעים ותשעה
ימים, מבואר בספרים (לקו"ת במדבר י, ד. שה"ש לה,
ג), אשר ארבעים ותשעה הימים הנספרים הם כנגד
מ"ט דרגות (שערי בינה) שיכול האדם להשיג
בעבודת השי"ת, וכאשר משלים את עבודתו
בהשגת מ"ט השערים מקבל מלמעלה, באופן של
מתנה, את "שער החמישים" ("תספרו חמישים"),
שאינו ניתן להשיגו בכוחות עצמו.

אך עדיין צריך עיון בזה, שהרי משמעות
הלשון "תספרו חמישים יום" היא, שעבודת האדם
עצמו משגת חמישים הדרגות.

ויש לבאר זה בהקדים הסבר נוסף לענין "שער
החמישים" המובא בספ"ק "תולדות יעקב יוסף"
(פ' דברים) בשם הבעש"ט הק': "שער החמישים
הוא חזור ומתחיל נ' שערים למעלה מזה, וכן
למעלה מעלה עד אין סוף".

וע"פ ביאור זה נראה, שלאחר שהאדם
נתעלה בעבודתו וקיבל מלמעלה את דרגת "שער
החמישים", ואזי ה"ה צריך להתחיל נ' שערים
למעלה מזה, נמצא דשער הנו"ן שקיבל הוא הוא
השער הראשון של עבודתו החדשה, ושפיר נחשב
ככלל עבודת האדם - "תספרו".

(עי' תורת מנחם ח"ג ע' 428)

לקראת שבת

יט

וכתוצאה ממעלתם צריך האדם לקרוא
אותם מקראי קודש, ולקיים בהם החיובים
והמצוות השייכים להם.

שלכן ההקדמה לפרשת המועדות היא
"מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי
קודש אלה הם מועדיי", "אלה מועדי ה'
מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם"
(ומדגיש קביעות זמנו של כל מועד -
"בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש
בין הערביים פסח לה' ובחמשה עשר יום
לחדש הזה חג המצות לה' גו" (כג, ה-ו),
וגו'), היינו שישנם ימים מיוחדים הנבדלים
משאר הימים, "מועדי ה'", ובמילא על
האדם לקיים המצוות בהם, איסור מלאכה
וקיום מצוות אכילת מצה וכו'.

אמנם דיני המועדות כפי שהם בספר
הרמב"ם, בספר של הל' וחיובי האדם -
הרי עיקרם הוא ע"ד חיובי הגברא: שביתה
בשבת, שביתה עשור, שביתה יו"ט, קיום
המצוות - הל' חמץ ומצה, שופר סוכה
ולולב, מבלי הדגשת היחוד של הזמן (יום
כפור, חג הפסח וכיו"ב) הגורם להחיובים
והאזהרות של הגברא.

ויתירה מזו י"ל, שהגדרת החיוב על
הגברא (בספר הלכות) הוא - שישנם חיובי
גברא מסויימים¹⁴: שביתה ממלאכה,
שביתה מאכו"ש, קיום מצוות מיוחדות¹⁵
- והתורה קבעה זמנים מיוחדים שבהם

14 שלכן לא סידר הל' קדוש החדש בראש ספר
זמנים.

15 וי"ל שזוהי הכוונה בדברי המדרש (ב"ר
פצ"ב, ד. ו"ש"נ) "דשמר יוסף את השבת קודם שלא
תינתן", היינו כמו שהוא בפ"ע שהוא לפני וקודם
שבאה בזמן. וראה לקו"ש ח"כ ע' 203 ואילך.

לפי סדר הזמנים בשנה, ומצד חלות החיוב
על הגברא הרי החיוב על הגברא הוא חיוב
תמיד¹³, ולכן סדר ההל' הוא בהתאם
לתוכנם (כפירוש הה"מ וכיו"ב).

וזהו ההפרש בין הסדר שבתושב"כ
(ובמשנה) לסדרו של הרמב"ם:

בפרשת מועדות שבתורה מודגש ענין
הזמנים - שישנם זמנים ידועים שהם
חלוקים ומיוחדים משאר ימות השנה,

13 שלכן כאו"א מצווה ועומד לקיים כל מצוה
ומצווה בזמנה, עי"ז שיכין מבעוד מועד את כל
הדרוש לקיום המצוה בזמן חיובה.

וראה לקח טוב (להרי"י ענגל) כלל ו - השקו"ט
אם מצות הנוהגות בזמנים מיוחדים כל עיקר החיוב
שלהם הוא רק בשעת זמן המצוה או דחיובו בכל
השנה. וע"ש, שגם את"ל שהחיוב הוא רק בזמן
המצוה, נראה פשוט דמי שאין לו אלא לולב אחד
לפני סוכת וידוע שגם בסוכות לא יהי' לו רק לולב
זה ושרפנו לפני סוכת אזי חשוב מה"ת מבטל
עשה כיון שידוע שע"ז לא יוכל לקיים החיוב תורה
בעת אשר יבוא עליו.

בצפ"ע על הרמב"ם הל' שבועות פ"ה הט"ו:
"והנה באמת יש נ"מ בין מ"ע. שיש מ"ע שהחיוב
חל עליו רק בזמנו אבל קודם לכן אין עליו חיוב כלל
שיעשה המצוה בזמנו ויש שאף קודם לזה מחויב
לראות שכשיבוא הזמן יקיים המצוה (ע"ש מ"ש
לייב דברי התוס' בקידושין (כט, א) דאמאי מילה
לא הוי מ"ע שהז"ג דהא אינו נימול בלילה)... וס"ל
לרבינו דגבי סוכה כיון שצריך שלא יהא מן העשוי
והוה העשוי ג"כ מן ההכשר שפיר י"ל דיש עליו
חיוב כל השנה שיהא לו סוכה בזמנה... משא"כ
במצוה דאין עליו חיוב כלל קודם הזמן שיאכל
בזמנו... אבל לכאורה מובן דמ"ש שאין עליו חיוב
כלל קודם הזמן, היינו שאין עליו חיוב עש"י, אבל
החיוב (דאכילת מצה בליל פסח) אקרקפתא דגברא
הוא חיוב תמיד גם קודם הפסח (וראה מנ"ח מ"ע
ה. ועוד). ונתבאר בארוכה במק"א. וראה גם לקו"ש
חל"ה ע' 65 ואילך ובהערות שם. ואכ"מ.

סדר הלכות המועדות ברמב"ם

יקשה במ"ש הה"מ בביאור סדר ההלכות דס' זמנים ביד החזקה, שלכאור' שינה בזה הרמב"ם מן הש"ס אף שכבר ביאר בעצמו טעם סדר המסכתות בש"ס / יקדים להקשות מהו שהקדים הרמב"ם לס' זמנים הכתוב ד"נחלתי גו' / יבאר ב' גדרים בענין הזמן במצות שבזמן מסויים, דמצד ה"חפצא" הוא גדר עצמי במצוה שאז הוא חלות החיוב, ומצד ה"גברא" הוא רק כמו דין צדדי מתי מקיים בפועל חיוב תמידי שעליו / עפ"ז מבאר הקדמת הכתוב ד"נחלתי גו' / שבוה הוכיח דאף במצות שבזמן מציינו גדר חיוב תמידי לענין הגברא / יוסיף דתוכן ענין המועדות שבזמן מסויים הוא תמידי - ע"פ מ"ש הרמב"ם בכ"מ

מצות שבת (כג, ג) מבאר את מצוות חג הפסח (כג, ה ואילך) (ט"ו שבניסן), מצות הקרבת העומר (כג, י"ד ואילך) (ט"ז בו), ספירת העומר (כג, טו-טז), הקרבת שתי הלחם שבחג השבועות ומקרא קודש שבו (כג, טז ואילך), ר"ה (כג, כד-כה) יוה"כ"פ (כג, כז ואילך) וסוכות (כג, לד ואילך).

וכמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש ש"הלך רבינו הקדוש אחר פרשת המועדות דאמור" - שלכן התחיל במס'

(1) ל' התיוו"ט בפתיחתו למס' שקלים בביאור

וכיון שהרמב"ם עצמו מגדיר את החילוק בין ספר זמנים לספר שלפניו בזה שהמצוות שבו אינן תמידיות - יפלא ביותר אמאי הקדים לספר זה את הכתוב המדגיש את התמידיות במצות - "נחלתי עדותיך לעולם".

[נדוחק לומר שהוא מפני סיום הכתוב "כי ששון לבי המה", שימים טובים¹¹ הם מועדים לשמחה¹², שהרי אין זה תוכן המצוות שבספר זה, לפי מ"ש הרמב"ם עצמו כנ"ל, ופשיטא שאין זה שייך לה-מצוות דכל הספר כמו יוה"כ"פ, שקלים ועוד].

וי"ל שבפסוק זה בא הרמב"ם להגדיר את מהותו של ספר זמנים, וזה מבאר גם את סדר ההל' שבספר זה, כדלקמן.

ג

יבאר ב' גדרים בענין הזמן במצוות שבזמן מסויים, דמצד ה"חפצא" דעצם המצוה שאז הוא חלות החיוב, ומצד ה"גברא" - דין צדדי מתי מקיים חיוב תמידי שעליו

ביאור הדבר: מצוות שחיובן הוא בזמן מסויים יש בהם שני ענינים: חלות המצוה על הזמן, שזמן זה יש בו מצוה זו, וחלות החיוב על האדם. וי"ל שבהתאם לב' ענינים אלו הם שני הסדרים הנ"ל: מצד החלות על הזמן מתאים לסדר את החיובים

(11) וגם שבת כמ"ש בספרי עה"פ (בהעלותך י, י') וביום שמחתכם, אבל לא הובא ברמב"ם.

(12) ועד"ז הימים שבהל' תעניות כמ"ש הרמב"ם בסוף הל' תעניות.

שמקדים הרמב"ם לפני כל ספר מספרי היד, הרי הם כעין הקדמה ופתיחה ל(תוכן) ההל' שבספר. ולכאורה, תוכן פסוק זה (לא רק שאינו שייך להל' שבספר זמנים, אלא) הוא ענין הפכי מתוכן הספר: ספר זמנים מכיל הוא "כל המצות שהן בזמנים ידועים", והיינו מצוות והל' שחיובן אינו תמידי כי אם בזמנים מסוימים - שבת יוה"כ"פ יו"ט שופר סוכה לולב כו'; ואילו הפסוק "נחלתי עדותיך לעולם" מורה ומדגיש את ענין התמידיות שבמצוות, שהם נחלה וירושה תמידית, היפך ההדגשה שבמצוות אלו שהן בזמנים ידועים.

ויתירה מזו: הרמב"ם עצמו מדגיש (בהקדמתו לספר היד) שזהו החילוק בין המצוות דספר אהבה להמצוות שבספר זמנים, שבספר אהבה "אכלול בו כל המצוות שהם תדירות שנוצטונו בהם כדי לאהוב המקום ולזכרו תמיד כגון קריאת שמע ותפלה ותפלין וברכת כהנים ומילה בכלל לפי שהוא אות בבשרנו להזכיר תמיד בשעה שאין שם לא תפלין ולא ציצית כו'", משא"כ בספר זמנים ש"אכלול בו כל המצוות שהן בזמנים ידועים", כנ"ל¹⁰.

(9) ראה לקו"ש ח"י"ח ע' 415 ואילך ע"ד הכתוב "שאלו שלום ירושלים" בהקדמה לספר עבודה (בריש הל' ביה"ח).

(10) ולהעיר שגם המצוות שבספר מדע, שבו מבאר הרמב"ם "יסודי התורה" - אמונת ה' יחודו ית' אהבת ה' ויראתו, וכו' - כולם הם ענינים וחיובים תמידיים שלא יופסק מעל האדם רגע א' כל ימי חייו, וכמ"ש החינוך באגרת שבריש ספרו, ועד"ז עוד כמה מצוות שבספר המדע - הל' ת"ת ועוד.

שבת, ואחרי מס' עירובין ("שהוא מענין שבת") סידר מס' פסחים ש"היא . . מצוה שני' לשבת בפרשת מועדות וכו'".²

אמנם הרמב"ם בספר היד, בספר זמנים הכולל את "כל המצות שהן בזמנים ידועים כגון שבת ומועדות"³, סידר את ההל' באופן אחר - בראש ס' זמנים הל' שבת ועירובין (כבמשנה), ולאח"ז הל' שביתת עשור (יוהכ"פ), שביתת יו"ט, חמץ ומצה, שופר סוכה ולולב וכו'.

וכתב המגיד משנה (בהקדמתו לספר זמנים שברמב"ם) בביאור סדר זה, שהתחיל מהל' שבת כי "מצות השבת אמורה בלוחות בפרסום רב, ולהיותה חמורה מן השאר . . ולהיות השבת תדיר . . ולהיות סיבת מצותו חידוש העולם והיא פינה כוללת באמונת תורת משה רבינו ע"ה"; ואח"כ סידר "הל' עירובין, והיא נמשכת אחר הל' שבת וענינה מענין שבת . . הל' שביתת עשור וראוי הי' להקדימן לשאר להיותו חמור מן השאר . . ולהיותו יום כפרה . . ולהיות איסור המלאכה בו בשוה עם איסור השבת . . ראוי לסמוך הלכותיו להל' שבת . . הל' שביתת יו"ט, והוא כולל לשלשת הרגלים ולר"ה לפי שהשביתה בהם שוה וראוי הוא להיות הדבר הכולל לכולם קודם הדבר הפרטי . . הל' חמץ ומצה, עתה בא רבינו לבאר דברי הרמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש.

(2) לשון הרמב"ם בפיהמ"ש שם. וע"ש מה שמבאר בשאר המסכתות. ואכ"מ.

(3) ל' הרמב"ם בהקדמתו לספר היד בביאור חלוקת י"ד ספרי היד.

בפרט המחוייב בכל יו"ט מלבד השביתה, והתחיל בביאור עניני חג הפסח לפי שנזכר בתורה תחלה, ולהיות חדש ניסן אשר בו הפסח ראשון לחדשי השנה, ולהיות בענין החמץ עונש כרת והחמור קודם . . הל' שופר ופוכה וז"ל, וענין בחודש השביעי . . והן מצוות עשה וכו' "ואח"כ ממשך לבאר טעם סדרן של שאר ההל' דספר זמנים: שקלים, קידוש החודש, תענית, (מצוות דאורייתא, ואח"כ מצוות דרבנן - מגילה וחנוכה).

ולכאורה צריך ביאור: זה שלא הביא בס' זמנים דיני הקרבת העומר ושתי הלחם והקרבת קרבנות דכל המועדים ש"בפרשת המועדות", מובן, כי הרמב"ם סדרם לפי ענינם בספר עבודה וקרבנות; אבל בנוגע לדיני עצם המועדים והרגלים, מכיון שתוכן ספר זה הוא כשמו "ספר זמנים" - "מצוות שהן בזמנים ידועים" - במה גדול כוחם של טעמים הנ"ל במגיד משנה לסדר את ההל' של המועדים באופן שונה מכפי שהמועדים סדורים בתורה שבכתב (ובמשנה)?

גם צריך ביאור במה שאיחר הל' קידוש החודש לאחרי כל הל' המועדים - קרוב לסוף ספר זמנים. ובפרט שקביעות כל המועדות תלוי' בקידוש החודש, וכמ"ש הרמב"ם (הל' קידוש החודש פ"א ה"ז) "מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו כו' וישלחו ויודיעו שאר העם באי זה יום הוא ראש חודש כדי שידעו באי זה יום הן המועדות שנאמר (פרשתנו כג, ב) אשר

משבת (מ"ע קנז- קנה), ולאח"ז המצוות דפסח ביחד עם מצות השביתה שבו (מ"ע קנז-קס), ספה"ע, שביתה דשבועות, ר"ה' ויוהכ"פ (והתענית בו), שביתה בא' וח' דסוכות, מצות סוכה ולולב (מ"ע קסא-קסט). ומצות קידוש החודש באה לפני המצות דכל המועדים (מ"ע קנז), גם דשבת, וכמו בתושב"כ שהכתוב (פרשתנו כג, ב) "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש" בא גם לפני הציווי דשבת שבפרשתנו.⁴

ב

יקדים להקשות מהו שהקדים הרמב"ם לס' זמנים הכתוב ד"נחלתי גו' "

ויובן זה בהקדים ביאור דברי הכתוב שהקדים הרמב"ם לפני סדר זמנים - "נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה" (תהלים קיט, קיא).

וצריך להבין: פשוט הוא, שהכתובים

הוא - שבת, פסח, שבועות, ר"ה, יוהכ"פ*, סוכות (מל"ת שכ-שכט).

(7) אלא שמצות שופר כ' לבסוף (מ"ע קע), וי"ל כי שמיעת קול שופר לא נאמרה בפרשתנו (פרשת המועדות) כ"א "זכרון תרועה" (כג, כד), והרמב"ם למדו שם מן הכתוב "יום תרועה יהי לכם" שבפ' פינחס (כט, א).

(8) וראה פרש"י כג, ב. ד (ושניהם) (עבור שנה וקדוש החודש) הם בכלל הל' קדה"ח ברמב"ם.

(* ובספר המצוות שלפנינו באה אזהרה דעשיית מלאכה דיוהכ"פ לאחר שמע"צ (ל"ת שכט). וראה טהמ"צ הוצאת הר"ח העליר שם שבכמה העתקות דטהמ"צ בא יוהכ"פ לפני איסור מלאכה דסוכות.

תקראו אותם מקראי קודש"⁴, וא"כ הו"ל להרמב"ם להקדים הל' קידוש החודש לפני כל הל' המועדים שבספר זמנים (דהיינו גם לפני הל' שביתת עשור)⁵, וכמו שהוא בתורה שבכתב, שלפני פרשת המועדות מקדים הפסוקים "אשר תקראו אותם מקראי קודש" (הנ"ל ברמב"ם), "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם" (כג, ד).

ויתירה מזו: במנין המצות בריש ספר היד (ועד"ז בספר המצות) אכן מונה הרמב"ם המצוות לפי סדרם בשנה, וכסידורם בתורה שבכתב בפרשת המועדות⁶, מתחיל

(4) וממשך "ונאמר (בא יג, יו"ד) ושמרת את החוקה הזאת למועדה".

(5) במ"מ בהקדמתו הנ"ל: ונתאחרו אע"פ שעניינו כולל לקביעות כל המועדות לפי שאינו נוהג בכל מקום, וגם להיות הדברים הקודמים מסורים לכל אדם וקדוש החודש מסור לב"ד מומחין בלבד, וראוי להקדים מה שעניינו מצוה או אזהרה לכל העדה למא שהיא ליחידים מהם.

אב"ל לכאורה ביאור זה מתאים בספר כמו טור ושולחן ערוך, שבו באו הדינים לפי סדר קיומם, וכן דבר המסור לכל אדם בא קודם. אבל בספר הרמב"ם שחלק אותם לפי סדר הענינים, הרי כשם שהוא בהסדר דגוף ההלכות, שמתחיל בידיעת יסודי ההלכה ואח"כ באופן קיומה בפועל, ולא כבשו"ע שמתחיל בביאור המעשה בפועל [בהתאם לחילוק הספרים: בשו"ע עיקרו פעשה הדינים, וברמב"ם בעיקרו הוא ספר ידיעת ההלכות, כמשנ"ת כמ"פ - ראה לקו"ש חט"ו ע' 374. ועוד], כן הוצרך להיות, לכאורה, גם בסדר ההל' בכל ספר, דמקור ויסוד ההל' - שב"ספר" - הוצרך להקדימו לפני ההל' המסתעפות מזה, וע"ד שבספר מדע מקדים הל' יסודית (ובו גופא - ד' פרקים הראשונים שבהם דברים יסודיים יותר), לפני הכל - לפי שהם יסודי התורה.

(6) ועד"ז הוא במנין המצוות במל"ת, שסדרן